

สำเพ็ง

รวีวรรณ ขำพล¹

ผู้แต่ง	สุภางค์ จันทวานิช และคณะ
บรรณาธิการ	สุภางค์ จันทวานิช
ชื่อเรื่อง	สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ
ฉบับพิมพ์	พิมพ์ครั้งที่ 1
ข้อมูลการพิมพ์	กรุงเทพมหานคร : ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
จำนวนหน้า	474 หน้า. แผนที่. ภาพประกอบ.
ISBN	974-9942-76-0
ราคา	ปกอ่อน 390 บาท ปกแข็ง 490 บาท

¹ บรรณารักษ์ 6 ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

หนังสือ “สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพฯ” เล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญานามว่า “ทูตสันถวไมตรีไทย-จีน” เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 50 พรรษา ในปีพุทธศักราช 2548 โดยศูนย์วิจัยศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับการสนับสนุนการจัดทำหนังสือจาก มูลนิธิ ดร.สมศักดิ์-ปัทมา ลีสวัสดิ์ตระกูล

หนังสือเล่มนี้สะดุดตาด้วยปกสีแดงสดใสสวยงามสไตล์จีน เมื่อเปิดอ่านก็ประทับใจกับโคลงสี่สุภาพอาศิรวาทถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในหน้าภาพพระราชทาน (ก่อนหน้าคำนำ) ซึ่งประพันธ์โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจำนงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สิริน	ศรีแจ่มจ้า	เรื่องไร	นักเอย
ชร	นิศ้อมเอมใจ	ทั่วแคว้น	
มหา	ชนชื่นชมใน	ปารเมศ	
กษัตริย์	สถิตมั่น	ก่องแก้วไทเกษม	

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมและถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ต่างๆ ในย่านสำเพ็งไว้ในบทที่ 2 ประกอบด้วย วัดไตรมิตร ชุมประตู่เฉลิมพระเกียรติ (วงเวียนโอเดียน) โรงพยาบาลเทียนฟ้ามูลนิธิ วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร (วัดสำเพ็ง) วัดสัมพันธวงศ์ มัสยิดหลวงโกษาอิศihak ศาลเจ้าอาเนี้ยเก็ง สมาคมฮากกา ร้านกาแฟเอี้ยแซ่ สี่แยกปาฐกถาและชุมประตู่ซุนยัดเซิน ห้างทองตั้งโต๊ะกั้งตลาดเก่า ศาลเจ้าเล่งบ้วยเอี้ยและตลาดเล่งบ้วยเอี้ย โรงเรียนเหยอิง ศาลเจ้าเล่าปุนเถ้ากั้ง ทำนั้ราชวงศ์ตึกแถวโบราณถนนทรงวาด ศาลเจ้าไต้ฮงกงและมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง วัดมังกรกมลาวาส โรงพยาบาลก่วงสิ่ว

มูลนิธิและศาลเจ้ากวางตุ้ง ร้านขายยาเจ้ากรมเปื้อ และวัดจักรวรรดิราชาวาสธรรมมหาวิหาร (วัดสามปลื้ม) ผู้เขียนได้กล่าวถึงทำเลที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา และบทบาทความสำคัญทั้งในอดีตและปัจจุบันของสถานที่แต่ละแห่งไว้อย่างละเอียด และในบทที่ 1 ได้สรุปข้อมูลเกี่ยวกับสำเพ็งให้กระชับยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้ สำเพ็ง : ประวัติศาสตร์ชุมชนชาวจีนในกรุงเทพมหานคร-จากผืนน้ำสู่แผ่นดิน จากตรอกเล็กสู่ถนนใหญ่ : คลอง ถนน ซอย สะพาน และการขนส่งในสำเพ็ง-การค้าและการขนส่งในย่านสำเพ็ง : จากท่าเรือสำเภาสู่ท่าเรือรถไฟ-สำเพ็ง : แหล่งรวมเศรษฐกิจ แหล่งรวมความบันเทิง ตลอดจนเรื่องสำเพ็งกับพระราชวงศ์จักรี หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีภาพประกอบ แผนผัง และแผนที่สีสดใสสวยงาม ช่วยให้อ่านได้อย่างเพลิดเพลิน ชวนติดตาม

สำเพ็ง หรือ ย่านสำเพ็ง เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในเรื่องของการค้าขาย มีร้านจำหน่ายสินค้านานาชนิด ทั้งขายปลีกและขายส่ง แต่น้อยคนนักที่จะรู้ถึงประวัติความเป็นมาของสำเพ็งอย่างละเอียดลึกซึ้ง ข้าพเจ้าจึงหยิบหนังสือเล่มนี้มานำเสนอ เมื่อมองย้อนไปถึงประวัติแล้ว ปิยนาค บุญนาค ได้กล่าวถึงกำเนิดสำเพ็งไว้ว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนากรุงเทพฯ เป็นราชธานี ในพ.ศ. 2325 ก็ได้โปรดเกล้าฯ ให้ชาวจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกแต้จิ๋วผู้ตั้งหลักแหล่งอยู่ ณ ทำเทียนและบริเวณใกล้เคียงตั้งแต่สมัยธนบุรี ไปอยู่นอกแนวกำแพงพระนครทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีอาณาบริเวณตั้งแต่คลองวัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) ไปจนถึงคลองวัดสำเพ็ง (วัดปทุมคงคา) เรียกว่า “สำเพ็ง” ชุมชนชาวจีนก่อตัวขึ้นที่สำเพ็งเป็นแห่งแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ ต่อมาชาวจีนอพยพเข้ามาเรื่อยๆ ชาวจีนเป็นผู้นิยมทำการค้าและมีความชำนาญทางการค้ามาก

จึงทำให้สำเพ็งเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญแห่งแรกของสมัยรัตนโกสินทร์ (หน้า 1-3)

สำเพ็งเป็นแหล่งที่มีปัญหาของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สกปรกน่าเหม็น เพลิงไหม้บ่อย มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัย เพราะประชาชนอยู่กันหนาแน่นมาก เป็นแหล่งรวมของโสเภณีมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และยังเป็นแหล่งที่มีนักเลงอันธพาลมากอีกด้วย ซึ่งมีทั้งนักเลงจีนและนักเลงไทย (หน้า 17) ในปลายสมัยรัชกาลที่ 4 จึงได้จัดตั้งกองโปลิศขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ถึงแม้สำเพ็งจะมีปัญหาสภาพแวดล้อมดังกล่าว แต่สำเพ็งในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ยังคงได้ชื่อว่าเป็นย่านที่เจริญที่สุด มีการจัดระเบียบในเรื่องความสะอาดและสุขภาพิบาล และมีการตัดถนนผ่านย่านสำเพ็งจึงนับว่าเป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้สำเพ็งขยายพื้นที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว หนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมต์ ในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้กล่าวไว้ว่า “สำเพ็งเป็นปึกกิ่งของสยาม”

นอกจากผู้อ่านจะได้รู้จักสำเพ็งจากหนังสือเล่มนี้แล้ว ผู้อ่านจะได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในกรุงรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจวบจนถึงปัจจุบัน และจากประวัติความสัมพันธ์ไทย-จีนอันยาวนาน พบว่าทั้งไทยและจีนถือเป็นมิตรประเทศที่มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกันเปรียบเหมือนพี่น้อง มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรม ชาวจีนที่เข้ามาค้าขายและตั้งรกรากในประเทศไทยมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ด้วยอุปนิสัยที่ขยันขันแข็งและเปี่ยมด้วยความอดทน ทำให้ชาวจีนสามารถสร้างตัวขึ้นมาได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จอย่างงดงามในทุกด้าน (หน้าคำนำ) ดร.ปัทมา สีสวัสดิ์ตระกูล ประธานคณะกรรมการจัดทำหนังสือ ได้กล่าวไว้ว่าหนังสือเล่มนี้สามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่ทรงคุณค่าควรแก่การย้อนรอย รวมถึงเป็นสื่อสานสัมพันธ์แห่งสองประเทศนี้ให้ยืนยาว แน่นแฟ้น เป็นบ้านพี่เมืองน้องเฉกเช่นปัจจุบันตราบนานเท่านาน

